

ПАТРІОТИЧНИЙ КОНТЕНТ ДИТЯЧИХ ТЕЛЕПРОГРАМ В УКРАЇНІ

Простежено присутність патріотичного контенту дитячих телевізійних програм в Україні. З'ясовано, як вплинули останні події на сході держави на формування дитячих телеефірів, а також відзначено роль суспільного мовлення в патріотичному вихованні дітей та юнацтва.

Ключові слова: дитина, контент, патріотизм, телебачення, телепрограма, телепродукт, телепростір.

I. Вступ

Революція Гідності, анексія Криму, а також останні два роки воєнних подій на сході України внесли зміни в тематику вітчизняного телебачення: новини представлені здебільшого сюжетами про захист українських територій від зовнішнього ворога, протистояння сепаратистським збройним формуванням та прояв високого патріотизму серед українців різного віку. Дитяча тематика також присутня в усьому патріотичному контенті вітчизняного телепростору, адже учасники АТО – військовослужбовці та добровольці, волонтери та громадські активісти – це здебільшого батьки, які виховують своїх дітей у почутті любові до Батьківщини, виконання громадянського обов'язку, знання історії та вшанування героїв як сучасності, так і попередніх поколінь. Телебачення України (практично всі телеканали як приватної форми власності, так і суспільного мовлення) орієнтоване на запит телеглядачів щодо формування контенту, який відображає життя українських героїв, роль української культури в боротьбі за утвердження державності, а також виховання нового патріотичного покоління.

II. Постановка завдання

Серед праць з дитячого телебачення особливе місце посідають такі, що присвячені проблемі патріотичного виховання дітей. Ця тема є делікатною, оскільки в умовах багатонаціональної України не можна переходити між співіснування патріотичного та національного конвентів. Власне, про це йдеться в працях українських науковців В. Гоян [2], І. Пенчук [6], Ю. Кияшко [4], М. Бурмака [2] та ін.

При цьому необхідно зазначити, що рівень теоретичного осмислення проблематики патріотичного контенту дитячих телевізійних програм є недостатнім для повноцінного аналізу, а відтак, і для розширення дослідницького поля феномена дитячих телепрограм.

II. Постановка завдання

Мета статті проаналізувати функціонування патріотичного контенту програм українського телебачення для дітей.

Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань:

- визначити методологію дослідження телебачення для дітей;
- окреслити сучасний стан дитячого телебачення України;
- виявити зацікавлення дитячої телевізійної аудиторії;
- виокремити телевізійні програми як елемент інформування, переконання та освіти дитячої аудиторії.

Об'єкт дослідження – дитячі програми на українському телебаченні.

Предмет дослідження – функціонування патріотичного контенту.

III. Результати

Українське телебачення потребує сьогодні оновленого формату дитячих програм актуального патріотичного контенту. Особливо це стосується аудиторій східних областей України, для яких український патріотизм став близьким після подій на Майдані та визвольної боротьби проти російської агресії. Терміни “націоналізм”, “українські Герої”, “Слава Україні!” для молодого покоління російськомовних українців вищезгадуваних територій звучать як символи сучасної історії, зміст якої тільки формується. Тож, започаткування серій дитячих пізнавальних телепрограм на українських телеканалах є необхідністю, продиктованою часом та суспільним запитом.

Наприкінці березня 2015 р. на засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України було прийнято Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді, яка окреслює напрями і шляхи розвитку національно-патріотичного виховання в освітньому просторі України. Серед низки важливих методів і заходів передбачено й сприяння та створення військово-патріотичних ігрових медіапрограм, а також державне замовлення на створення медіапродукції (мультфільмів, кінофільмів, інтерактивних телепрограм),

що сприяють національній та громадянській самоідентифікації дітей і молоді.

Новостворене Суспільне телебачення повинно зайняти нішу колишніх обласних держтелерадіокомпаній щодо забезпечення дитячої аудиторії затребуваним контентом. Суспільне телебачення, навпаки, може виконати важливу об'єднувачу місію, транслюючи на весь український телепростір дитячу телепродукцію, виготовлену в різних областях.

У своїй науковій публікації одна з дослідниць дитячих телепрограм у контексті національно-патріотичного виховання О. Білоус наводить думку професора, члена-кореспондента НАПН України В. Ткаченка: "Регіональне телебачення, виходячи із загальноукраїнських інтересів національної соборності, володіючи природними можливостями найпотужнішого впливу на глядача, може стати надійним другом, порадником, помічником дитини на шляху до самоусвідомлення своєї національної сутності та водночас громадянської ідентичності. Дуже важливо, щоби працівники регіонального телебачення зрозуміли, збагнули свою відповідальність за утвердження національно-патріотичної свідомості молоді. Адже нині в Україні йде паралельно (але на різному рівні та з різною інтенсивністю) двоєдиний процес формування громадянської (політичної) нації при одночасному посиленні самоідентичності української титульної нації" [7].

Вищезгадана О. Білоус наголошує на важливості глибокого розуміння цієї проблеми в кожному регіоні, оскільки тоді воно виступає "передумовою підготовки таких передач для дітей, які розкривають національні та загальнолюдські цінності, громадянський (людський) фактор і фактор етнічний, які діалектично взаємозв'язані" [1].

Аналізуючи патріотичний контент дитячих програм обласних телерадіокомпаній, О. Білоус також робить висновок, що "регіональне телебачення, виходячи із загальноукраїнських інтересів національної соборності, володіючи природними можливостями найпотужнішого впливу на глядача, може стати надійним другом, порадником, помічником дитини на шляху до самоусвідомлення своєї національної сутності та водночас громадянської ідентичності. Дуже важливо, щоби працівники регіонального телебачення зрозуміли, збагнули свою відповідальність за утвердження національно-патріотичної свідомості молоді" [1].

Що ж пропонує телебачення дітям і що дивляться наші діти? Таке запитання ставила перед собою дослідниця дитячого телебачення І. Мацько. Висновки, які науковець зробила після системного вивчення й дитячого контенту українських телеканалів, і запити аудиторії можна поділити на дві частини. Так, у першій І. Мацько зазначає, що "за відсутності власних дитячих передач і вітчизняних телегероїв, які так потрібні кожному

малюкові, наші діти виховуються на чужих зразках" [5]. Це, своєю чергою, призводить до того, що патріотичний контент дитячих телепрограм є недостатнім. Що ж до потреб самої дитячої аудиторії, науковець переконана, що вона – численна, і на неї можна орієнтуватись, та підсумовує: «Водночас вона дуже специфічна, тому "дитячий продукт" має бути якісним, цікавим, динамічним, захоплюючим і відповідати запитам такої глядацької аудиторії» [5].

Чи відбулись зміни в українському телепросторі щодо виготовлення достатньої кількості дитячої телепродукції, яка несе національну самоідентичність, виховує патріотів та закладає підґрунтя свідомості українського громадянина за останні 7–5 років? Адже свідомість сучасних дітей зазнає впливу. Один із чинників цього впливу – телебачення. Саме контент і сумлінна робота медійників здатні покращити сприйняття, творчі й духовні можливості особистості, пізнавальні інтереси та патріотичний настрій молодого українця. Не таємниця, що політичні заворушення кількарічної давності в державі неабияк позначились і на тематиці програм усіх телеканалів. Сьогодні медіапростір трансформувался: навіть розважальні чи пригодницькі передачі наповнились духом любові до батьків, України, прихильністю до всього рідного й близького серцю. Але патріотизм не може миттєво з'явитися чи зникнути з наших екранів. Хоча така особливість притаманна вітчизняному контенту. У період стабільності забуваємо, ким є насправді. Телередакції просто не можуть нівелювати одне з правил відповідальних і сумлінних працівників ЗМІ – здатність вчити любити. Любити батьків, рідну землю, тих, хто жив і творив на наших теренах. І це не що інше, як патріотизм.

Відповідний патріотичний контент простежується в серіях дитячої програми "Кадрики", яка виходила в ефірі ЛОДТРК (сьогодні можна побачити в ефірі ТРК "Львів" та телеканалу "ЗІК", телеканалу "Гумор-ТВ").

Зокрема, 60-хвилинна робота за участю дитячого колективу віком від 6 до 15 років "Шевченкова мрія – Україна для дітей" надає змогу популяризувати творчість Кобзаря серед дитячої аудиторії та з більшою цікавістю освоювати шкільну програму з вивчення творів Тараса Шевченка. Таке літературне пізнання сприяє й вивченню історії та розвитку патріотизму.

Програми Телевізійного центру "Кадрики" активізували це правило як найсуттєвіше в редакційному колективі ще з моменту роботи над першими програмами. Варто відзначити фільм "Шевченкова мрія: Україна для дітей". Мета роботи – виховати любов до України, навчити цінувати історію своєї країни, національних героїв. Саме в дитинстві формується світогляд людини. А цей фільм спрямований на розвиток майбутнього громадянина своєї держави, який свято ша-

нує національні традиції. Навчально-виховна екранізація “Шевченкова мрія: Україна для дітей” просякнута ідеєю волі в історичному аспекті та чудово демонструє дітям у цікавій формі певний період історії нашої держави.

Ще один, не менш патріотичний фільм – “Діти заради дітей”. Ротація фільму, перегляди під час презентації допомогли зібрати чималу суму для дівчинки з важким захворюванням, і цим згуртували акторів, творчий і технічний колектив, врешті, небайдужу аудиторію. Над картиною всі працювали з величезним ентузіазмом і однією метою – врятувати життя. Мабуть, саме в цьому й пролягає тонка межа між самолюбством, егоїзмом і здатністю співчувати, любити та творити. Це знову ж таки ознаки патріотизму, який можна навіювати через телеекрани.

Масштабний цикл програм “Дитинство геніїв”, які Телевізійний центр виготовляє кілька років поспіль, виконує одразу кілька функцій: пізнавальну, освітню, науково-розважальну й патріотичну. Таких програм сьогодні дуже мало в українському медіапросторі. Особливість рубрики полягає у висвітленні творчості та діяльності відомих осіб, яких ми не маємо права забути. Хоча часто час диктує інші правила. І прізвища з великої літери залишаються в історії минулих століть.

Варто навчити дитину поважати й знати своє коріння, досягнення свого народу. Та не тільки. Адже часто героями програм стають відомі постаті з усіх куточків планети. Це правильно. Адже патріотами варто бути не тільки всередині своєї держави, а й ззовні. Бо там, де всі зациклені на своїй неперевершеності, унікальності та досконалості, не може бути демократичного суспільства. У такому разі телебачення перетворюється на медійний тоталітаризм. Патріотизм і цькування інших – поняття несумісні. Лише справжні патріоти не бояться визнавати чужих досягнень, одночасно пишаючись своїми особливостями. І до цього дітей варто привчати з перших років життя.

Фільм “На Різдво до Львова” руйнує всі стереотипи українців щодо територіальної роздільності країни. Чи бачили ви кордони між Львівською, Київською чи Харківською областями? Їх немає. Тому не варто будувати невидимі стіни. Саме ця ідея втілена в цьому фільмі. Дівчинка з Донецька з величезною відразою погодилась провести Різдво у своєї тітки, далеко від рідної домівки, у чужому непривітному Львові. Але всі невдоволення розвіялись одразу ж, коли дівчинка вийшла на перон вокзалу. Магія міста Лева, добрі та щирі мешканці, неймовірно пригоди змінили бачення головної героїні. Отже, варто зруйнувати роками нажиті думки, що “східняків” недолюблюють на заході чи навпаки. Фільм спонукає глядацьку аудиторію

бути патріотами всередині великої країни, яку неможливо розділити, незважаючи ні на що.

Надзвичайно ліричним, глибоким і водночас пізнавально-розважальним є проект, який підготували вихованці ТЦ “Кадрики” до Дня Незалежності України. Діти ще раз перегорнули сторінки життя відомих осіб, завдяки яким ми з гордістю 24 серпня можемо одягнути вишиванку.

IV. Висновки

Патріотами народжуються не всі. Часто в серця дітей доводиться сіяти це зерно, сіяти навіть через екрани телевізорів. Інформацію, яку діти чують від дітей, вони краще сприймають. Хоча майже все в руках дорослих: тематика, жанри, ідеї. Тому варто обмірковано працювати, адже часто працюємо на телебаченні устами дітей. І на завершення, безперечно правило для творців якісного медіа продукту: патріотизм у роботі, у власному світогляді й матеріалах, бо на них росте наше майбутнє.

Список використаної літератури

1. Білоус О. Тематика передач регіонального телебачення в контексті національно-патріотичного виховання дітей / Оксана Білоус // Вісник Львівського університету. – 2011. – Вип. 34. – С. 14–25.
2. Бурмака М. В. Технологія створення контактної телевізійної програми в контексті українського телебачення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / М. В. Бурмака. – Київ, 2004. – 20 с.
3. Гоян В. В. Журналістська творчість на телебаченні : монографія / В. В. Гоян. – Київ : Вид.-полігр. центр “Київський університет”, 2011. – 319 с.
4. Гоян В. Психологічні аспекти сприймання глядачем екранного персонажа в аудіовізуальній комунікації / В. Гоян // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – 2008. – Вип. 16. – С. 38–41.
5. Кияшко Ю. П. Комунікаційні аспекти організації відеоряду в сучасному інформаційному телемовленні : автореф. дис. ... канд. наук із соц. ком. : 27.00.04 / Ю. П. Кияшко. – Запоріжжя, 2012. – 20 с.
6. Мацько І. Дитячі передачі на українському ТБ / Ірина Мацько // Поетичні майстерні. – 2008. – 22 груд.
7. Пенчук І. Л. Телебачення для дітей в Україні: інформаційно-емоційний та змістовно-тематичний потенціал : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. ком. : 27.00.04 / І. Л. Пенчук. – Запоріжжя, 2012. – 40 с.
8. Пенчук І. Л. Регіональне телебачення і радіомовлення у контексті формування національної свідомості молоді : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / І. Л. Пенчук. – Київ, 2003. – 19 с.
9. Ткаченко В. Криза мультикультуралізму й проблеми єдиного освітнього поля / Василь Ткаченко // День. – 2011. – 21 лип. – С. 308–323.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2016.

Климович И. М. Патристический контент украинских телевизионных программ для детей

Прослежено присутствие патристического контента детских телевизионных программ в Украине. Выяснено, как повлияли последние события на востоке государства на формирование детских телеэфиров, а также отмечена роль общественного вещания в патристическом воспитании детей и юношества.

Ключевые слова: контент, патристизм, ребенок, телевидение, телепрограмма, телепродукт, телепространство.

Klymovych I. Patriotic Content of Ukrainian Television Programs for Children

Followed up the presence of patriotic content of children's television programs in Ukraine. It is determined how recent events at the eastern part of the State have affected the formation of children's tv-programs and also noted the role of public broadcasting service in the formation process of patriotic education of children and youth.

Designated that consciousness of modern children fall under influence including TV. The adequacy of the content and work ethics of media people can improve perception, creative and spiritual possibilities of personality, cognitive interests and patriotic spirit of the young Ukrainian. Modern Ukrainian media space have been transformed, because even entertaining or adventure tv-programs gradually imbued with the spirit of love for the parents, Ukraine, adherence to all nearest and dearest of the heart.

At that patriotism can not instantly appear on our screens. Although this feature is inherent in the domestic content. During the stability the audience abstracts from who they are. Tv editors can not neutralize one of the rules of responsible and conscientious workers of mass media - the ability to learn to love. And this is the basis of patriotism.

Reference is made to that the child should learn to respect and know their roots, achievements of our people. Most of all heroes of children's programs became famous people from all over the world. We should be patriots not only in our state but also outside. For those who are obsessed with their excellence, uniqueness and perfection, they can not represent a democratic society, but rather distort existence of television, turning it into a media totalitarianism. Patriotism and persecution of others - concepts incompatible. Only the true patriots are not afraid to acknowledge others' achievements, while proud of its features. And that is what should be taught to children from the first years of their life.

Information that children hear from children is much better perceived by young generation. Although almost all is in the hands of adults: subjects, genres, ideas. Therefore, you should deliberately work, because often kids television is spoken with the mouth of the kids. Patriotism should be promoted at work, in ones worldview and materials.

Key words: child, content, patriotism, TV, TV program, TV product, TV space.